

vijftig de tekstuitgaven van de Katholieke Arbeiders Beweging brede verspreiding vonden. Pas in 1948 werd een wetenschappelijke uitgave in de serie *Ecclesia Docens* in omloop gebracht.³⁰ Met name in het laatste decennium van de vorige eeuw verschenen bovendien ten behoeve van een breder publiek talrijke toelichtingen en bewerkingen, soms in vraag-en-antwoord vorm.

Oplagencijfers staan niet ter beschikking, maar dat de tekst in ruime kring bestudeerd is, staat zo wel vast. Toch is dit soort gegevens maar van beperkt belang. De effectieve lezersgroep is in dit geval immers waarschijnlijk minimaal, vergeleken met wat men de katholieke 'groep als lezer' kan noemen.³¹ Via krantenartikelen, pamfletten, preken en andere vormen van mondelinge toelichting raakten ook niet-lezers van de grote lijn van de inhoud op de hoogte. Illustratief is het veelgeciteerde geval van de lokale arbeidersleider die verkondigde dat *Rerum Novarum* latijn was voor 'arbeiders, verenigt u!'³² Dat was onjuist, maar goed gereciperd. Op die manier kwamen de woorden van *Rerum Novarum* op ieders lippen en werd de encycliek een symbolische tekst die stond voor antisocialisme, maar meer nog voor arbeidersorganisatie en staatsingrijpen op sociaal gebied, voor steun aan het arbeidersbelang en verbetering van sociale toestanden - getekend paus Leo XIII. De vergelijking met het Communistisch Manifest - getekend Karl Marx, dringt zich op.

Aan het bereiken van dat effect is een belangrijke bijdrage geleverd door de demonstratieve vieringen van de 15^e mei, de dag van de uitvaardiging van *Rerum Novarum*. De spandoeken in de optochten, en de redevoeringen en liederen tijdens de bijeenkomsten herinnerden voortdurend aan de wezenlijke punten uit de encycliek. Hoewel het niet gelukt is de 15^e mei tot een antisocialistisch alternatief voor de 1 mei-feesten te maken, is de dag vaak en plechtig gevierd, vooral bij gelegenheid van ronde herdenkingsjaren.³³

Naarmate de twintigste eeuw vorderde, veranderde er het nodige in die herdenkingscultuur, naar vorm en inhoud. Opvallend is vooral dat vanaf de jaren twintig het massale, demonstratieve en openbare karakter van de bijeenkomsten

30. Zonder bibliografische details te noemen kan gewezen worden op de vertalingen in *De Katholiek, De Tijd* en *Ons Noorden* en de uitgaven van de R.K. Volksbond, Van Langhuysen en Boonekamp, alle uit 1891. De vijf nieuwe drukken tot 1931 zijn die door Coebergh, twee verschillende drukken door de Katholieke Sociale Actie en één zowel door de Boekencentrale als door het R.K. Werkliedenverbond.

31. Voor dit bruikbare onderscheid, zie B. Vanheste, *Literatuursociologie: Theorie en methode*, Assen 1981, 175.

32. Collectie L. Verberne, Katholiek Documentatie Centrum, Nijmegen, inv. nr. 163.

33. *De Tijd*, afleveringen rond 15 mei 1901, 15 november 1903, 15 mei 1911, 1916, 1921, 1931, 1941, 1951, 1961, 1965 en 1971.